

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Pilot Kararlar

Temmuz 2015

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Pilot Kararlar¹

Pilot karar usulü nedir?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde beklemekte olan 64.000'in üzerindeki davanın pek çoğu, ulusal düzeydeki işleyiş sorunlarından kaynaklanan “mükerrer davalar”dır. Pilot karar usulü, bu tarz mükerrer davaların altında yatan yapısal sorunları tespit ederek ilgili Devletlere bu sorunları ortadan kaldırma konusunda yükümlülük getirme tekniği olarak geliştirilmiştir. Aynı temel nedenden kaynaklanan çok sayıda başvurunun geldiği durumlarda Mahkeme, pilot karar usulü çerçevesinde bu başvurulardan bir veya birkaçını öncelikli işleme tabi tutabilir. Pilot karar usulünde Mahkeme'nin görevi yalnızca belirli bir davada [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi](#)'ne yönelik bir ihlal meydana gelip gelmediğine karar vermek değil, aynı zamanda

¹ İşbu Tematik Bilgi Notu, dar kapsamda, yalnızca pilot kararlara, örneğin [Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü'nün](#) 61 § 3. maddesi uyarınca, sistematik sorunun mahiyetine ve ilgili Devletin uygulaması gereken hukuk yoluna ilişkin önlemleri içeren karardaki tatbiki maddelere (sonuç kısmı) ilişkindir. Sistematik bir sorunun ve önlemler alınması hususlarına yalnızca gerekçeler (Mahkeme'nin gerekçeleri) kısmında değinilen kararları içermemektedir.

başvuruya neden olan sistemle ilgili sorunu tespit edip ilgili Hükümete bu sorunun çözümüne dair ne tür telafi edici tedbirler alınması gerektiğine açık biçimde işaret etmektedir.

Pilot karar usulünün en önemli özelliklerinden biri de, Hükümetin ivedilikle harekete geçerek kararın gerektirdiği ulusal tedbirleri alması koşuluyla ilgili davaların ertelenmesi veya “dondurulması” imkânının bulunmasıdır. Ancak, Mahkeme adaletin menfaatlerinin gerektirdiği durumlarda ertelediği davaların incelenmesine devam edebilir.

Pilot karar usulünün hedefleri

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni kabul eden 47 Avrupa Devletine ulusal düzeydeki sistemle ilgili veya yapısal sorunlarını çözmelerinde destek vermek;
- İlgili bireylerin daha çabuk tazmin edilmeleri imkânını yaratmak;
- Ayrıntılı biçimde incelenmesi gereken, genellikle karmaşık yapıdaki benzer davaların sayısını azaltmak suretiyle AİHM’nin iş yükünü daha etkin ve titiz biçimde yönetmesinde yardımcı olmak.

İlk pilot karar

AİHM ilk pilot kararını [Broniovski / Polonya](#) davasında (22 Haziran 2004 tarihli Büyük Daire kararı) vermiştir. Karar Bug Nehrinin diğer tarafındaki mülkler ile ilgilidir ve yaklaşık 80.000 kişiyi ilgilendirmektedir. Karara bu bilgi notunun ilerleyen bölümlerinde değinilecektir (bk. aşağıda “Mülkiyetin korunması hakkı ihlalleri”).

Düzenleme: Mahkeme İçtüzüğü’nün 61. maddesi

Mahkeme, 2011 yılının Şubat ayında [İçtüzüğü](#)’ne insan haklarının olası sistematik ya da yapısal ihlallerine ilişkin yeni bir madde eklemiştir².

Bu yeni madde ile AİHM’ye gelen ve ilgili ülkede mevcut sistemle ilgili veya yapısal bir sorundan kaynaklanmakta olup benzer başvurulara mahal verebilecek davalara ilişkin “pilot

² Bk. 24 Mart 2011 tarihli [basın özeti](#)

karar usulü”ne düzenleme getirilmektedir. AİHM’nin bu usulü farklı ülkelerde ve durumlarda uygulama deneyimi de dikkate alınarak, bu madde ile pilot kararlara yönelik açık bir düzenleme çerçevesi çizilmiştir.

Uzun yargılama süresi ve iç hukuk yolunun bulunmaması

Rumpf / Almanya

2 Eylül 2010

Yapısal sorun: AİHM 2006 yılından bu yana sürekli vurguladığı üzere Almanya’nın idari mahkemelerde görülen davaların makul sürede görülmesini temin edememesi ve aşırı yargılama süresi konusunda tazmin edici bir iç hukuk yolu oluşturmaması. AİHM bu konuda görülmeyi bekleyen yaklaşık 55 başvurunun bulunduğunu kaydetmiştir.

AİHM’nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde, idari mahkemeler önündeki yargılama sürelerinin aşırı uzunluğunu tazmin edici etkili bir hukuk yolu oluşturulması.

Takip: 2011 yılının Aralık ayında, bu pilot kararın verilmesinin ardından, Almanya’da Uzun Süren Yargılamalar ve Cezai Soruşturmalara İlişkin Kanun ("Hukuk Yolları Kanunu") yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, hem yargılama sürecini hızlandırma hem de ertelemelere itirazda bulunmaya imkan verdiği gibi, daha sonra temyiz mahkemesine tazminat talebinde bulunma yolunu da açmıştır. Hukuk Yolları Kanunu, geçici bir madde uyarınca, o sırada derdest durumda olan ya da sonlandırılmış olan davalar için de geçerli sayılmıştır; bu geçici sürecin süresi ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne yapılacak bir başvuruda şikayet konusu olmuş ya da olabilecek niteliktedir. Geçici madde kapsamındaki tazminat taleplerinin en geç 3 Haziran 2012 tarihine kadar yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Yeni kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bile Alman mahkemeleri bu konuda herhangi bir uygulamada bulunmamasına rağmen, Mahkeme, 29 Mayıs 2012 tarihinde verdiği iki kabul edilemezlik kararında ([Taron / Almanya](#) ve [Garcia Cancio / Almanya](#)), sunulan yeni hukuk yolunun başvuranlara kayıplarına ilişkin yeterli ve uygun tazminatı elde etme imkanını sağlayamayacağını ya da diğer makul başarılı sonuçlar elde edilemeyeceğini düşünmek için herhangi bir gerekçe görmemiştir. Mahkeme ayrıca, özellikle Alman mahkemelerinin Sözleşme’nin gereklilikleri ile bağlantılı olarak Hukuk Yolları Kanunu uyarınca tutarlı bir

içtihadın yerleşmesini sağlama kapasitelerine bağlı olarak, gelecekte bu durumun yeniden gözden geçirilebileceğini belirtmiştir. Her iki davada da, Mahkeme, başvuranların bu hukuk yolundan faydalanmaları gerektiğini belirtmiş ve - birinci başvuranın öyle bir niyeti olmadığını ve ikinci başvuranın da henüz bu yola başvurmadığını göz önünde bulundurarak - iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle şikayetleri reddetmiştir.

Athnasiou ve Diğerleri / Yunanistan

21 Aralık 2010

Yapısal sorun: yargı sistemindeki eksiklikler nedeniyle idari davaların aşırı uzun sürmesi ve başvuranların davalarının makul sürede görülme haklarının ihlali karşısında başvurabilecekleri bir tazminat yolunun bulunmaması. Mahkeme 1999 ve 2009 yılları arasında yaklaşık 300 benzer davayı karara bağlamıştır.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren on iki ay içerisinde uzun idari yargılama süreleri için uygun ve yeterli tazmin sağlayacak etkili bir iç hukuk yolu veya iç hukuk yolları manzumesi oluşturulması.

Takip: Kararın ardından, 2012 yılının Nisan ayında, Yunanistan'da adil yargılanmaların makul sürede tamamlanmasına dair bir kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, biri tazmin edici biri de önleyici olmak üzere, Yunan idari mahkemeleri önünde makul süreyi aşkın bir şekilde uzun süren yargılamalara dair tazmin yoluna gidilmesini amaçlayan iki adet hukuk yolu sunmuştur.

1 Ekim 2013 tarihli bir kabul edilemezlik kararında ([Techniki Olympiaki A.E. / Yunanistan](#)), Mahkeme, 2012 yılında sağlanan hukuk yollarının hem Yunan hukukunda hem de ulusal mahkemelerin uygulamalarında etkin ve erişilebilir olduğuna kanaat getirmiştir. Mahkeme, dolayısıyla, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralına uygun olarak, başvuran şirketin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda bulunmadan önce Yunan idari mahkemelerinde mevcut olan tazmin yolundan faydalanmış olması gerektiğini belirtmiştir.

Dimitrov ve Hamanov / Bulgaristan ile Finger / Bulgaristan

10 Mayıs 2011

Yapısal sorun: yargı sistemindeki eksiklikler nedeniyle hukuk/ceza davalarının aşırı uzun sürmesi ve başvuranların davalarının makul sürede görülme haklarının ihlali karşısında başvurabilecekleri bir tazminat yolunun bulunmaması.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren on iki ay içerisinde makul süreyi aşan ceza yargılaması süreleri için başvurulabilecek etkili bir iç hukuk yolunun veya yollarının ve daha da önemlisi, makul süreyi aşan hukuk veya ceza davaları için bir tazmin yolu oluşturulması.

Takip: Bu iki pilot kararın ardından, 2007 tarihli Yargıya İlişkin Kanun'da ve 1988 tarihli Devlet ile Belediyelerin Hasarlara Yönelik Yükümlülüklerine İlişkin Kanun'da, biri idari ve diğeri hukuki olmak üzere iki yeni tazmin yolunun kabul edilmesi için değişiklikler yapılmıştır.

18 Haziran 2013 tarihli iki kabul edilemezlik kararında ([Valcheva ve Abrashev / Bulgaristan](#); [Balakchiev ve Diğerleri / Bulgaristan](#)), Mahkeme, bu alanda hiçbir uzun süreli yerleşik bir uygulama bulunmamasına rağmen, mevcut aşamada söz konusu Kanunlarda hükmedilen iç hukuk yollarını uygulayan Bulgar yetkilileri ile mahkemelerinin bu hukuk yollarına gerekli önemi vermeyeceklerinin varsayılmayacağını belirtmiştir. Dolayısıyla yeni hukuk yollarının etkin olduğu düşünülebilir. Ayrıca, Mahkeme, yalnızca yeni yürürlüğe giren bir yasal yolun etkin olup olmadığına dair şüphelerin, başvuranları bu hukuk yolundan yararlanmaktan muaf hale getirmeyeceği görüşündedir. Görüldüğü kadarıyla başvuranlar bu hukuk yolundan faydalanmadıkları ve kendilerini bu hukuk yolundan faydalanmaktan alıkoyan herhangi bir özel durum bulunmadığı için, şikayetleri iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

[Ümmühan Kaplan / Türkiye](#)

20 Mart 2012

Yapısal sorun: AİHM hâlihazırda pek çok davada (hukuk ve ceza davaları, idari ve ticari davalar, iş ve kadastro mahkemelerinde görülen davalar) yargılama sürelerinin aşırı uzun olduğuna hükmetmiş durumdadır. Bu davanın konusu, başvuranın uzun zaman önce ölmüş babası tarafından 1970 yılında parsel tasnifi ile ilgili olarak kadastro mahkemesinde açtığı davadır.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: Mahkeme önündeki derdest başvurular ve ayrıca bugün ile Türk Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru uygulamasının başlangıç tarihi olan 22 Eylül 2012 tarihleri arasında yapılan başvurular ile ilgili olarak, bu kararın nihai hale gelmesinden itibaren bir yıl içerisinde uygun ve yeterli bir tazmin yolunun oluşturulması. AİHM ayrıca görülmeyi beklemekte olup henüz Türk Hükümetine iletilmemiş başvuruların (31 Aralık 2011 itibarıyla 2.373 başvuru) ve bugün ile 22 Eylül 2012 tarihleri arasında yapılacak başvuruların incelenmesini ertelemiştir. AİHM, Hükümete iletilmiş olan 330 derdest davanın normal usulle incelenmesine devam etme hakkını saklı tutmuştur.

Takip: Bu kararda uygulanan pilot karar uygulaması ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23 Eylül 2012 tarihinden önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılmış olan ve henüz Türk Hükümeti'ne tebliğ edilmemiş olan "uzun yargılama" davalarına ilişkin, tazminat ödeme yoluyla dostane çözüm sağlanmasına ilişkin yeni bir kanun çıkarmıştır.

26 Mart 2013 tarihli bir kabul edilemezlik kararında (Müdür Turgut ve Diğerleri / Türkiye), Mahkeme, kendisine yapılan başvurunun söz konusu kanun yürürlüğe girmeden önce yapılmış olduğunu ve o zaman başvuranın Türk hukukunda uzun yargılama sürelerine ilişkin şikâyetinde bulunabileceği etkin bir hukuk yolu bulunmamaktadır. Ancak 6384 Sayılı Kanun, *Ümmühan Kaplan / Türkiye* kararında uygulanan pilot karar usulünün direk ve uygulamalı bir sonucu olup uzun süren yargılamalara ilişkin şikâyetlere çözüm bulma amacı taşımaktadır. Başvuranlar şikâyetlerini Mahkeme'ye iletmeden önce söz konusu kanun yürürlükte olmasa da, Mahkeme, yargılamaların mevcut aşamasında artık yürürlükte olan hukuk yolunun etkin ve erişilebilir olmadığını belirtecek bir konumda olmadığını beyan etmiştir. Dolayısıyla başvuruların şikâyeti iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

4 Haziran 2013 tarihli başka bir kabul edilemezlik kararında ([Demiroğlu ve Diğerleri / Türkiye](#)) Mahkeme Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 9 Ocak 2013 tarihinde 6384 Sayılı Kanun'u çıkardığını gözlemlemiştir. Ayrıca, başvuru bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olsa da, Mahkeme iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğinin başvuru tarihine göre değerlendirilmesine ilişkin genel ilkeye yönelik bir istisna gözetmekte bir sakınca olmadığına hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranların 6384 Sayılı Kanun kapsamında kurulan tazminat komisyonuna başvurularını gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla başvuru iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Ancak bu karar şüphesiz ki söz konusu hukuk yolunun uygulamada göstereceği etkinliğe ve tazminat komisyonu ile ulusal

mahkemelerin vereceği kararlara bağı olarak yeniden değerlendirilebilir. Söz konusu hukuk yolunun etkinliğini kanıtlama sorumluluğu Taraf Devlete aittir.

Mahkeme, 10 Mart 2015 tarihli kararında ([Behçet Taş / Türkiye](#)), *Ümmühan Kaplan / Türkiye* pilot kararının ardından, Türkiye’de, yargılamaların uzunluğuyla ilgili olarak yeni bir iç hukuk yolunun oluşturulduğunu gözlemlemiştir. Ancak, Mahkeme, söz konusu davada pilot kararını verirken, Türk Hükümetine diğer davalar kapsamında halihazırda tebliğ edilmiş olan benzer şikayetleri incelemeye devam etme hakkını saklı tutmuştur. Somut davada bu tür bir inceleme yaparak, başvuranın açmış olduğu tazminat davasının uzun sürmesine ilişkin şikâyetinin kabul edilebilir olduğuna karar veren Mahkeme, söz konusu dava kapsamındaki yargılamaların yaklaşık sekiz yıl üç ay sürdüğü ve bu durumun, davanın karmaşıklığından veya başvuranın davranışlarından kaynaklanmadığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, bu nedenle, yargılamaların uzunluğu açısından Sözleşme’nin 6/1 maddesinin (makul bir süre içerisinde adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

[Michelioudakis / Yunanistan ve Glykantzi / Yunanistan](#)

3 Nisan 2012 ve 30 Ekim 2012

Yapısal sorun:

- *Michelioudakis* davası: Yargı sistemindeki eksiklikler nedeniyle davaların aşırı uzun sürmesi. Mahkeme 2007’den bu yana ceza davalarının uzunluğu nedeniyle 6. maddenin 1. fıkrasının ihlal edildiğine dair 40’tan fazla karar vermiştir. Yunanistan’dan Mahkeme’ye uzun yargılama süresi nedeniyle yapılmış ve görülmeyi bekleyen 250’den fazla başvuru vardır. Bu başvuruların 50’si ceza davalarıyla ilgilidir.

- *Glykantzi* davası: Yunan hukuk sistemindeki eksiklikler nedeniyle hukuk davalarının aşırı uzun sürmesi. Mahkeme 1999-2009 yılları arasında hukuk davaları da dahil aşırı yargılama süreleri nedeniyle yaklaşık 300’ün üzerinde ihlal kararı vermiştir. Mahkeme ayrıca bu kararlarında çoğunlukla bu bağlamda etkili bir iç hukuk yolu bulunmadığını da kaydetmiştir. Yunanistan’dan Mahkemeye uzun yargılama süresi nedeniyle yapılmış ve görülmeyi bekleyen 250’nin üzerindeki başvuru en azından kısmen yargılama süreleriyle, 70’i ise özel olarak hukuk davalarının süreleriyle ilgilidir.

AİHM’nin alınmasını istediği tedbirler:

- *Michelioudakis* davası: Kararın kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde makul süreyi aşan ceza yargılamaları için başvurulabilecek etkili bir iç hukuk yolunun oluşturulması. AİHM, yalnızca Yunan mahkemeleri önündeki yargılamaların uzunluğuna ilişkin olan derdest davaların incelenmesini bir yıl süreyle ertelemiştir.

- *Glykantzi* davası: Kararın kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde uzun yargılama sürelerine ilişkin davalar için uygun ve yeterli tazmin sağlayacak etkili bir iç hukuk yolu oluşturulması. Mahkeme bu zaman zarfında Yunan mahkemelerinde uzun yargılama süresi ile ilgili bütün davaların incelenmesini ertelemiştir.

Takip: Bu iki pilot kararın ardından, Yunan makamları tarafından, 4239/2014 sayılı Kanun ile, ceza ve hukuk davalarının veya Sayıştay önündeki davaların makul süreden daha uzun sürdüğü hallerde uygun ve yeterli tazmin sağlayacak bir tazmin yolu oluşturulmuştur.

Mahkeme, 9 Ekim 2014 tarihinde verdiği bir kararda ([Xynos / Yunanistan](#)) yeni hukuk yolunun etkin ve erişilebilir olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme, özellikle, başvuranın Sayıştay önündeki iki davasının aşırı uzun sürdüğüne ilişkin şikâyetinin reddedilmesi gerektiği, zira başvurunun, ilk dava yönünden, süresi dışında yapılmış olduğu ve ikinci dava yönünden ise iç hukuk yollarının tüketilmediği sonucuna varmıştır.

Rutkowski ve Diğerleri / Polonya

7 Temmuz 2015³

Yapısal sorun: Polonya’da yargılamaların aşırı uzun sürmesi sorunuyla birlikte makul süre şartının yerine getirilmemesi konusunda yeterli tazmin sağlanmaması. Şu anda Mahkeme önünde derdest bulunan 650 benzer dava mevcuttur ve yargılamaların uzunluğuyla ilgili Polonya hakkındaki 300’den fazla dava, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nezdinde icra aşamasında derdest durumdadır.

AİHM’nin alınmasını istediği tedbirler: Mahkeme, Sözleşme’nin 6/1 (makul bir süre içerisinde adil yargılanma hakkı) ve 13. (etkili başvuru hakkı) maddelerine aykırı bir uygulamanın ortaya çıkmasına neden olan sistemsal sorunun, Polonya tarafından geniş çaplı ve kapsamlı yasal ve idari eylemler gerçekleştirilmesini gerektirdiği kanaatine varmıştır.

³ İşbu karar, [Sözleşme’nin](#) 44. maddesinin 2. fıkrasında (nihai kararlar) öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 6/1 maddesi yönünden, alınacak tedbirleri belirtmekten kaçınmış ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin, kararların icrası sırasında, Polonya tarafından alınması gereken bu tür tedbirleri daha iyi izleyebilecek durumda olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 13. maddesine aykırı olan uygulamayla ilgili olarak, Polonya Yüksek Mahkemesinin 2013 yılında verdiği kararlar, yargılamaların süresinin makul olmaması halinde tazminat verilmesine ilişkin önceki uygulamada eksikliklerin bulunduğu kabul edilerek, söz konusu uygulamaya son verildiğini beyan eden Polonya Hükümetinin bu savunması konusunda ikna olmamıştır. Mahkeme, özellikle, Polonya'daki alt dereceli mahkemelerin söz konusu kararı uygulamaya koyduğunun tespit edilemediğine dikkat çekmiştir. Zira 2013 ve 2014 yıllarında, yargılamaların uzunluğu ve iç hukukta yeterli tazmin sağlanamaması konusuna ilişkin olarak Mahkeme önüne getirilen benzer dava sayısında artış olmuştur.

Takip: Mahkeme, benzer davalarda izlenecek usulle ilgili olarak, derdest bulunan başvuruların, Polonya Hükümetine tebliğ edilmesine ve Hükümete, tebliğ edilen başvuruları değerlendirmeye alması ve tüm mağdurlara, örneğin dostane çözüm yoluyla, tazmin sağlanması için iki yıl süre tanınması gerektiğine karar vermiştir.

Gazsó / Macaristan

16 Temmuz 2015⁴

Yapısal sorun: Mahkeme, bu davada, başvuranın haklarının ihlal edilmesinin, Macaristan'da hukuk davalarının aşırı uzun sürmesine ilişkin yapısal bir sorundan ve bu durumu engelleyebilecek veya bu tür bir sorunun sebep olduğu zararın tazmin edilmesini sağlayabilecek etkin bir iç hukuk yolunun mevcut olmamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, söz konusu sorundan etkilenen kişi sayısını ve bu kişilerin hızlı ve uygun şekilde tazmin edilmesi gerektiği hususunu dikkate alarak, pilot karar usulünü uygulamaya karar vermiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: *Gazsó* kararının kesinleştiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde, uzun süren hukuk davalarına ilişkin etkin bir iç hukuk yolu oluşturulması. Mahkeme, Devletlerin, ya yargılama sürecinin hızlandırılmasını, ya tazminat imkânı tanınmasını sağlayacak ya da her ikisini birden mümkün kılacak bir hukuk yolunu tercih

⁴ İşbu karar, [Sözleşme'nin](#) 44. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

edebileceklerini hatırlatmıştır. İlk seçenek, gecikmelerin önlenmesi amacıyla tercih edilirken, yargılamaların zaten çok uzun sürdüğü ve bu durumu önleyebilecek bir hukuk yolunun mevcut olmadığı hallerde ise tazminat yolu uygun bir seçenek olabilecektir.

Takip: Mahkeme, *Gazsó* kararının kesinleştiği tarihten sonra açılan benzer yeni davaların incelenmesini, ilgili tedbirlerin Macaristan tarafından uygulanmasını beklerken, bir yıl boyunca ertelemeye karar vermiştir.

Hüküm giymiş tutukluların oy kullanma haklarının kaldırılması

Greens ve M.T. / Birleşik Krallık

23 Kasım 2010

Yapısal sorun: Birleşik Krallık mevzuatına göre mahkumların oy kullanması tamamen yasaktır. AİHM, 6 Ekim 2005 tarihli *Hirst / Birleşik Krallık (no.2)* kararının üzerinden 5 yıl geçmesine karşın Birleşik Krallık'ın mevzuatını değiştirmedeğini gözlemlemiştir. Bu konuda Mahkemeye 2.500 başvuru yapılmıştır.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: Birleşik Krallık'ın kararın kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde seçim kanununu *Hirst (no.2)* kararına uygun hale getirmesi. AİHM bu zaman zarfında benzer bütün başvuruların incelenmesini ertelemiştir.

Takip: bu karar 11 Nisan 2011 tarihinde kesinleşmiştir; Birleşik Krallık mercilerine mevzuat değişikliği için tanınan süre ise 11 Ekim 2011'de sona ermiş, fakat Büyük Dairenin 22 Mayıs 2012 tarihli *Scoppola (no. 3) / İtalya* kararı üzerine 6 ay uzatılmıştır (bk. aynı gün yayınlanan [basın özeti](#)). Birleşik Krallık aleyhindeki yaklaşık 2000 derdest davanın değerlendirilmesi, en geç 30 Eylül 2013 tarihine kadar ertelenmiştir (bk. 26 Mart 2013 tarihli [basın özeti](#)). Mahkeme, 24 Eylül 2013 tarihinde, 2,281 derdest davaya ilişkin değerlendirmesini daha fazla ertelememeye ve her birini zamanında ele almaya karar vermiştir (bk. "Hükümlülerin oy kullanma hakkı" başlıklı tematik bilgi notu) .

Kalıcı ikamet kayıtlarından kanun dışı bir şekilde çıkartılan kişilerin ikamet durumlarının düzeltilmemesi

Kurić ve Diğerleri / Slovenya

26 Haziran 2012 – Büyük Daire Kararı

Yapısal sorun: 1999 yılından bu yana gösterilen gayretlere rağmen Slovenya mercileri, “silinenler” olarak adlandırılan, eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti vatandaşı olup 1991 yılında Slovenya’nın bağımsızlığını ilan etmesi sonrasında belirlenen süre içerisinde Slovenya vatandaşlığı için başvurmadıkları gerekçesiyle daimi mukim statüsünü yitiren veya başvurularına olumlu yanıt verilmeyen bir grup insanın durumunu kapsamlı ve ivedi biçimde düzelterek bir düzenleme getirmemişlerdir. Vatandaşlık kaydı silinen kişi sayısı 1991 yılında 25.671’dir; Slovenya, 2009 yılı itibariyle ise “silinenler” kategorisindeki 13.426 kişinin durumu için herhangi bir düzenleme getirmemiştir.

AİHM’nin alınmasını istediği tedbirler: Slovenya’daki “silinenler” için bir yıl içerisinde bir tazminat planı geliştirilmesi. AİHM, bu zaman zarfında benzer bütün başvuruların incelenmesini ertelemeye karar vermiştir.

Takip: Slovenya yetkilileri 5 Nisan 2013 tarihinde tazminat düzenlemesi için Mahkeme tarafından belirlenen süre sınırının 26 Haziran 2014 tarihine kadar uzatılmasını talep etmiştir. Mahkeme, 9 Nisan 2013 tarihinde, talep edilen süre uzatmasını verme taraftarı olmadığını belirtmiştir. 22 Nisan 2013 tarihinde, Slovenya yetkilileri yine de Mahkeme’den bu konudaki görüşlerini gözden geçirmesini talep etmişlerdir. 14 Mayıs 2013 tarihinde, Mahkeme bu isteği kabul etmemeye karar vermiştir.

Büyük Daire, 12 Mart 2014 tarihli [adil tazmine ilişkin kararında](#), Slovenya Hükümetinin esasa ilişkin kararda belirlenen bir yıllık süre sınırı olan 26 Haziran 2013 tarihine kadar "silinenler" için bir tazminat planı geliştirememiştir. Ancak Hükümet, kararın mevcut davadaki başvuruların menfaatlerinin ötesinde icrası için ulusal önlemlerin gerekliliğini idrak etmiştir. Bu bağlamda, Büyük Daire, geçici bir tazminat planı oluşturulmasına dair bir kanunun 2013 yılının Aralık ayında yürürlüğe girmesi ve 18 Haziran 2014 tarihinde uygulanabilir olacağına planlanması hususuna da gereken saygıyı göstermiştir. Bu kanun, "silinenler" kategorisindeki kişilere toptan bir miktarda tazminat ödenmesini ve genel haksız muamele kurallarına bağlı olarak ek bir tazminat talebinde bulunabilme olanağını öngörmektedir. Alınan önlemleri değerlendirmek Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin görevi olsa da, Mahkeme mevcut davada Kanun tarafından sunulan çözümün uygun olduğu görüşündedir. Son olarak,

Mahkeme önünde derdest durumda olan yaklaşık 65 dava ve toplamda 1000'den fazla başvuran olduğunu kaydeden Mahkeme, kararın hızlı bir şekilde uygulanmasının son derece önemli olduğu görüşündedir.

İnsanlık dışı ve/veya aşağılayıcı tutukluluk koşulları

Ananvev ve Diğerleri / Rusya

10 Ocak 2012

Yapısal sorun: Yetersiz tutukluluk koşullarına dair sürekli tekrarlanan yapısal sorunun kökünde yatan cezaevlerinin işleyişindeki sıkıntılar (hücrelerde sürekli kişisel alan sorunu olması, uyuma yerlerinin eksik olması, ışık ve temiz havaya erişimin kısıtlı olması ve sıhhi alanları kullanırken bir mahremiyet olmaması). Mahkeme, 2002 yılından beri değerlendirilen 80'in üzerinde davada Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ile 13. maddesinin (etkili başvuru hakkı) ihlal edildiğini ve 250'nin üzerinde davanın halihazırda derdest durumda olduğunu gözlemlemiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ile işbirliği içinde, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği iddialarına yönelik önleyici ve tazmin edici önlemlerin alınması için bağlayıcı bir süre sınırı belirlenmesi.

Takip: Mahkeme, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele görmemeye hakkının temel mahiyetini göz önünde bulundurarak, benzer başvuruların değerlendirilmesini ertelememeye karar vermiştir.

Torreggiani ve Diğerleri / İtalya

8 Ocak 2013

Yapısal sorun: Mahkeme, cezaevlerinin aşırı kalabalık olma sorununun yapısal ve sistemsel mahiyetinin, açık bir şekilde, İtalyan Başbakanının 2010 yılında olağanüstü hal ilan etmesinden kaynaklandığını gözlemlemiştir. Sorunun yapısal mahiyeti, Mahkeme önünde derdest durumda olan yüzlerce başvurunun İtalyan cezaevlerindeki tutukluluk koşullarının Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ile uyumlu olup olmadığını sorgulamasından da anlaşılmaktadır. Mahkeme, İtalya'da bu durumda olabilecek

kişi sayısındaki artışı ve söz konusu başvurulardan kaynaklanabilecek olan ihlal kararlarını dikkate alarak, pilot karar usulünü uygulamaya karar vermiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde, cezaevlerindeki aşırı yoğunluk için Sözleşme ilkeleri ile uyumlu olmak üzere uygun ve yeterli tazmin sağlayacak etkili bir iç hukuk yolu veya iç hukuk yolları manzumesi oluşturulması.

Takip: İtalyan Devleti, pilot karar usulünün uygulanmasının ardından, cezaevlerinin aşırı kalabalık olması sorununun çözülmesine yönelik bazı yasal önlemler almış, kanunu tutukluların tutulma koşullarıyla ilgili olarak adli bir makama şikâyette bulunmalarını sağlayacak şekilde yeniden düzenlemiş ve Sözleşme'ye aykırı şekilde tutulan kişilere tazminat ödenmesini sağlayacak bir tazminat yolu oluşturmuştur.

Mahkeme, pilot karar usulünün uygulanmasının ardından İtalyan Devleti tarafından oluşturulan yeni bireysel hukuk yollarını inceledikten sonra, 16 Eylül 2014 tarihli kabul edilebilirlik hakkındaki iki kararda (**Stella ve Diğerleri / İtalya ve Rexhepi ve Diğerleri / İtalya**), söz konusu hukuk yollarının, kural olarak, Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele) kapsamında dile getirilen şikâyetler konusunda yeterli tazmin imkânı sunmadığını gösterecek herhangi bir delil bulunmadığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, başvuranların cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasına ilişkin şikâyetlerinin, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir. Dolayısıyla, İtalyan cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasından şikâyet eden davacıların, söz konusu hukuk yollarını kullanmaları gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, bu nedenle, başvuranların cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasına ilişkin şikâyetlerini iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle reddetmiş ve başvuruların kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Neshkov ve Diğerleri / Bulgaristan

27 Ocak 2015

Yapısal sorun: Bulgaristan cezaevi sisteminde, tespit edilen sorunların ciddi ve sürekli nitelik taşıması nedeniyle pilot karar usulünün uygulanmasını haklı kılan sistemsel bir sorun mevcuttur. Ayrıca, tutulma koşullarına itiraz etmek isteyen mahkûmların başvurabilecekleri hukuk yollarıyla ilgili olarak Bulgaristan kanunlarında da yapısal bir sorun söz konusudur. Bu bağlamda, Mahkeme, özellikle, bazen sağlıklı şekilde işleyen bir tazminat yolunun mevcut olduğunu, ancak, tutukluluk koşulları incelenirken, Bulgaristan mahkemelerinin Sözleşme

kapsamında öngörülen insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağını çoğunlukla göz önünde bulundurmadıklarını, sadece ilgili yasal veya düzenleyici hükümleri dikkate aldıklarını belirtmiştir. Ayrıca, bu durumun önüne geçebilecek nitelikte etkin bir hukuk yolu da bulunmamaktadır.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: İşbu kararın kesinleşmesinden itibaren on sekiz ay içerisinde, tutukluluk koşullarının kötü olması konusunda gerek önleyici gerekse tazmin edici nitelikte iç hukuk yolları manzumesinin oluşturulması.

Takip: Mahkeme, bu noktada, benzer davaların incelenmesini ertelemeyi uygun bulmamıştır.

Varga ve Diğerleri / Macaristan

10 Mart 2015

Yapısal sorun: Mahkeme, başvuruların davasının yanı sıra, Macaristan hakkında açılan ve Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğinin tespit edildiği benzer davaların, Macaristan'daki farklı tutukluluk merkezleriyle ilgili olduğunu, ancak söz konusu davaların tümünde, kişisel alanın mevcut olmaması, dış olanaklarına ve açık hava faaliyetlerine erişim konusunda kısıtlamaların bulunması ve sıhhi tesislerin kullanımında gizliliğin olmaması gibi sorunların tekrar tekrar dile getirildiğini gözlemlemiştir. Bu nedenle, tespit edilen ihlaller, münferit olayların sonucu olmayıp, Macaristan ceza infaz sisteminin hatalı işlemesi ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye karşı yeterli güvencelerin sunulmaması nedeniyle ortaya çıkan yaygın bir sorundan kaynaklanmaktadır. Şu anda tutukluluk koşullarının uygun olmamasıyla ilgili olarak Macaristan hakkında açılan derdest durumdaki yaklaşık 450 benzer davada, tekrarlayan yapısal bir sorunun mevcut olduğunun altı çizilmiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: Mahkeme, 2013 yılının sonunda Macaristan cezaevlerinde bulunan 5.000'den fazla kişinin tutuklu olduğunu dikkate alarak, bu durumun iyileştirilmesini sağlamanın asıl yolunun, mümkün olduğunca hürriyeti kısıtlayıcı olmayan cezai tedbirler almak suretiyle cezaevlerinde bulunan kişi sayısını azaltmak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Hükümet tarafından belirtildiği haliyle Macaristan hukukunda, tutukluluk koşullarıyla ilgili şikâyette bulunmak amacıyla başvurulabilecek iç hukuk yollarının

erişilebilir olmakla birlikte uygulamada etkin olmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle, Mahkeme, Macaristan makamlarının, kararın kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde, cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasından kaynaklanan Sözleşme ihlallerinin gerçek anlamda etkin bir şekilde tazmin edilmesini sağlayacak nitelikte etkin bir hukuk yolunun veya gerek önleyici gerekse tazmin edici nitelikteki hukuk yolları manzumesinin uygulamaya konulmasına ilişkin bir zaman dilimi belirlemesi gerektiğine karar vermiştir.

Takip: Mahkeme, ilgili tedbirlerin Macaristan tarafından uygulanmasını beklerken, bu aşamada, değerlendirmeye alınması halinde Macaristan'a Sözleşme kapsamında sahip olduğu yükümlülükleri hatırlatacak olan derdest durumdaki benzer davaların incelenmesini ertelemeyi uygun bulmamıştır.

Mahkeme kararlarının uzun süre icra edilmemesi ve iç hukuk yollarının bulunmaması

Burdov / Rusya (no. 2)

15 Ocak 2009

Yapısal sorun: Mahkeme tarafından 2002 yılından bu yana 200'ün üzerinde davada sürekli vurgulandığı üzere, Rus Devleti mahkeme kararıyla hükmolunan borçları ödememektedir. Bu davada başvuran, ulusal mahkemelerin kendisine sosyal güvence ödemesi yapılmasına ilişkin kararlarının ilgili mercilerce uygulanmadığından şikâyetçi olmuştur.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde ulusal mahkemelerin bu konu ile ilgili kararlarının uygulanmaması ya da uygulamada gecikmeler konusunda uygun ve yeterli tazmin sağlayacak etkili bir iç hukuk yolu veya iç hukuk yolları manzumesi oluşturulması.

Takip: bu pilot kararın akabinde Rusya'da iki adet kanun çıkarılıp 4 Mayıs 2010 tarihinde yürürlüğe konmak suretiyle, ulusal mahkemelerin Devlet aleyhine verdikleri kararların infazında gecikmeler ve uzun yargılama süreleri için ulusal mahkemelere tazminat talebiyle başvurulabileceği hükmü getirilmiştir.

Mahkeme 24 Eylül 2010 tarihli iki kabul edilemezlik kararında ([Nagovitsyn ve Nalgivev / Rusya](#) ile [Fakhretdinov ve Diğerleri / Rusya](#)), başvuranların bu yeni iç hukuk yolunu

tüketmeleri gerektiğine hükmetmekle birlikte Rus mahkemelerinin Sözleşme gerekliliklerine uygun içtihat oluşturma kabiliyetlerine bağlı olarak gelecekte bu yaklaşımını gözden geçirebileceğini kaydetmiştir.

Mahkeme, bunun ardından 17 Nisan 2012 tarihinde verdiği iki kararında ([Ilyushkin ve Diğerleri / Rusya](#) ve [Kalinkin ve Diğerleri / Rusya](#)), Rusya’da hala söz konusu adli kararların Rus Devletine mali yükümlülükler yüklediği bu tür gecikmelerle ilgili şikâyette bulunulabilecek bir hukuk yolu bulunmadığını üzülen kaydetmiştir. Mahkeme, bu sorunun 2010 yılında *Burdov (no.2)* kararının ardından yürürlüğe giren Tazminat Kanunu’na rağmen çözülmediği görüşündedir. Dolayısıyla, Mahkeme, bu başvuruların haklarını arayıp Sözleşme kapsamındaki haklarına yönelik bariz ihlallere karşı etkin bir tazminat alabilmelerinin tek yolunun, kendisine başvuruda bulunmaları olduğunu belirtmiştir.

[Olaru ve Diğerleri / Moldova](#)

28 Temmuz 2009

Yapısal sorun: Moldova sosyal konut mevzuatında çok geniş bir yelpazede insanlara ayrıcalıklar tanınmasına karşın, yerel idarelere aktarılacak kaynak bulunamaması ve bu sorununun sürekliliği nedeniyle sosyal konut tahsisine ilişkin nihai mahkeme kararları nadiren infaz edilmektedir. Bu davada 6 başvuran kendilerine sosyal konut tahsis edilmesine dair ulusal mahkeme kararlarının uygulanmadığından şikâyetçi olmuşlardır.

AİHM’nin alınmasını istediği tedbirler: Mahkeme benzer davaların ertelenmesine ve Moldova’nın kararın nihai hale gelmesinden itibaren altı ay içinde sosyal konut tahsisine ilişkin mahkeme kararlarının uygulanmaması veya infazda gecikmeler ile ilgili etkili bir iç hukuk yolu tesis etmesine, kararın nihai hale gelmesinden itibaren bir yıl içinde ise bu karar verilmezden önce bu konudaki mahkeme kararlarının uygulanmaması şikâyetiyle Mahkemeye başvuran bütün mağdurları tazmin etmesine karar vermiştir.

Takip: bu kararın akabinde Moldova Hükümeti mevzuat değişikliğine giderek Temmuz 2011’de nihai mahkeme kararlarının uygulanmaması ve uzun yargılama süreleri ile ilgili yeni bir iç hukuk yolu oluşturmuştur.

10 Şubat 2012 tarihli bir kabul edilemezlik kararı olan [Balan / Moldova Cumhuriyeti](#) davasında, Mahkeme, ilk derece usulünün maksimum üç aylık bir süre sınırı olması ve temyiz

hakkının da bir defayla sınırlı olması dolayısıyla, mahkeme harcı da olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, ulusal mahkemelere geri gitmenin başvuran ve onun durumunda olan diğer kişiler için aşırı bir yük teşkil etmediğinden emin olmuştur. Mahkeme, başvuranın, yapması gerektiği şekilde Moldova'daki yeni iç hukuk yolunu kullanmadığını ve dolayısıyla başvurusunun iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu gerekçesiyle reddedildiğini belirtmiştir.

Yuriy Nikolayevich Ivanov – Ukrayna Davası

15 Ekim 2009

Yapısal sorun: AİHM tarafından 2004 yılından bu yana 300'ün üzerinde davada sürekli vurgulandığı üzere, Ukrayna mahkeme kararıyla hükmolunan borçları ödememektedir. Bu davada bir gazi, ilgili mercilerin kendisine emeklilik ikramiyesinin bakiyesinin ödenmesine ilişkin mahkeme kararlarını uzun süre uygulamamalarından şikâyetçi olmuştur.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: özellikle, kararın kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde, ulusal mahkemelerin bu konu ile ilgili kararlarının uygulanmaması ya da uygulamada gecikmeler konusunda uygun ve yeterli tazmin sağlayacak etkili bir iç hukuk yolu veya iç hukuk yolları oluşturulması.

Takip: Benzer yaklaşık 2000 davanın incelenmesini erteleyen Mahkeme, 21 Şubat 2012 tarihinde (bkz. [basın özeti](#)) konuyla ilgili karara bağlanan davalara karşın Ukrayna'nın ulusal mahkeme kararlarının uygulanmaması sorununa yönelik gerekli tedbirleri almadığını kaydetmiştir. Bunun üzerine Mahkeme benzer konularla ilgili başvuruları inceleme sürecini yeniden başlatmıştır.

Gerasimov ve Diğerleri / Rusya

1 Temmuz 2014

Yapısal sorun: Çok çeşitli imkânlar (örneğin konutlandırma, konut bakımı, tadilat hizmetleri, engelli bir kişiye araba tahsis edilmesi, idari bir belgenin teslim edilmesi gibi) sağlayan Rus mahkeme kararlarının icrasının aşırı gecikmesi. Mahkeme, Rusya ulusal hukukunda bu şikâyetlere yönelik hiçbir etkin tazmin yolu olmadığını gözlemlemiştir. Mahkeme, benzer 150 başvuruya yönelik kararlarına atıfta bulunarak, bu davanın Rusya'da büyük yapısal sorunların sürmekte olduğunu gösterdiğini belirtmiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: Rusya'dan, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ile işbirliği halinde, kararın kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde, Rus yetkililerine çeşitli mali yükümlülükler yükleyen kararların icra edilmemesinin ya da icrasının geciktirilmesinin tazmin edilmesi amacıyla, ulusal düzeyde yeterli ve uygun bir iç hukuk yolu oluşturması istenmiştir. Mahkeme, önünde derdest durumda olan diğer 600 davaya ilişkin ise, Rusya'nın kararın kesinleştiği tarihten itibaren 2 yıl içerisinde, mali yükümlülükler yükleyen kararların icrasının gecikmesinden dolayı mağdur olan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne *Gerasimov ve Diğerleri* davasına ilişkin verilen kararın tarihinden önce ve davaları Rusya Hükümeti'ne iletilmiş ya da iletilecek olan tüm kişilere tazmin sağlamak zorunda olduğunu belirtmiştir.

Takip: Mahkeme, aynı yükümlülük getiren kararların icra edilmemesi veya geç icra edilmesine ilişkin olarak Rusya hakkında açılmış tüm davalardaki yargılamaların en fazla iki yıl süre ile ertelenmesine karar vermiştir.

Mülkün korunması hakkının ihlalleri

Broniowski / Polonya

22 Haziran 2004 – Büyük Daire Kararı

Yapısal sorun: İkinci Dünya Savaşı'nın ardından sınırları yeniden çizilen Polonya, Bug Nehri'nin diğer tarafındaki mülklerini terk etmek zorunda kalmış olup, savaş sonrasında iade edilen ve o sırada Ukrayna, Belarus ve Litvanya'da bulunan Polonya vatandaşlarına yönelik tazmin işlemleri için bir çalışma başlatmıştır. Mahkeme, tazminat hakkı olduğu halde mülkünü alamadığından şikâyetçi olan bir Polonya vatandaşının başvurusu üzerine, bu dava ile Polonya hukuk düzeninde bir bütün olarak bir grup insanın (yaklaşık 80.000 kişi) malları üzerinde barış içerisinde tasarrufta bulunmalarını engelleyen yapısal bir kusur olduğunun anlaşıldığına hükmetmiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: uygun yasal ve idari tedbirlerin alınması suretiyle Bug Nehri davacılarının mülkiyet hakkının gereğinin yerine getirilmesi veya bu hakka denk bir tazmin yolu oluşturulması

Takip: Bu kararın ve AİHM'nin benzer başvuruları ertelemesinin (bk. 31 Ağustos 2004 tarihli [basın özeti](#)) ardından, Polonya 2005 yılının Temmuz ayında yeni bir kanun çıkararak Bug

Nehrinin diğ er tarafında terk edilen mülklere karş ılık mali tazminat ödenmesi hükmünü getirmiştir. AİHM bu yeni kanunun ve tazminat programının uygulamada etkin biçimde yürütüldüğ ünü tespit etmiş ve ertelemiş olduğu 200’ün üzerindeki benzer başvuruyu 2007-2008 yıllarında düşürmüştür (bkz. [12 Aralık 2007 tarihli basın özeti](#) ve [6 Ekim 2008 tarihli basın özeti](#)).

Hutten-Czapska / Polonya

19 Haziran 2006 – Büyük Daire Kararı

Yapısal sorun: İskân mevzuatındaki kira kontrolü hükümlerindeki eksiklikler. Sistemde mülk sahiplerinin haklarına çeşitli kısıtlamalar öngörölmekte, özellikle kira ücretlerine tavan sınırı getirilmektedir. Çok düşük tutulan bu tavan ücret ise mülk sahiplerinin kâr etmek bir yana, bakım maliyetlerini dahi karşılamamaktadır. AİHM bu uygulamadan tahminen 100.000 civarında mülk sahibinin etkilendiğini gözlemlemiştir.

AİHM’nin alınmasını istediğı tedbirler: Polonya ulusal hukuk düzeninde Sözleşme kapsamındaki mülkiyet haklarının esaslarına uygun, mülk sahipleri ile toplumun genel çıkarları arasında adil bir denge gözetecek bir mekanizma tesis edilmesi.

Takip: Polonya’nın mevzuatını değıştirerek yaptığı kira düzenlemelerinde mülk sahiplerinin bakım giderlerini karşılayabildiklerini, sermaye yatırımlarını yavaş yavaş çıkarabildiklerini, “makul düzeylerde kâr elde edebildiklerini ve geçmişte mülkiyet haklarına yönelik ihlaller konusunda makul biçimde tazmin edildiklerini” gören AİHM 2011 yılı Mart ayında pilot karar usulünü kapatmıştır (bk. 31 Mart 2011 tarihli [basın özeti](#)).

Suljagic / Bosna Hersek

3 Kasım 2009

Yapısal sorun: Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti dağılmadan önce yatırılan dövizlere ilişkin geri ödeme planındaki aksaklıklar nedeniyle sistematik bir sorun baş göstermiştir. Bosna vatandaşı olan başvuran, Bosna hukukunda öngörölmesine karşın Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti’nin dağılması öncesinde yatırılan dövizlerin geri ödenmesini sağlayacak Devlet tahvillerinin çıkarılmadığından şikâyetçi olmuştur. AİHM, buna benzer 1.350’nin üzerinde başvurunun görölmeyi beklediğini gözlemlemiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın nihai hale gelmesinden itibaren altı ay içinde hükümet tarafından tahvil çıkarılması, bakiye taksitlerin ödenmesi ve ödemelerde gecikme yaşanması durumunda ödemelerin gecikme faiziyle birlikte yapılması.

Takip: Mahkeme, sorunun çözüldüğünü belirterek 2010 yılının Kasım ayında söz konusu pilot karar uygulamasını sonlandırmıştır (Bk. 16 Kasım 2010 tarihli [Zadrić / Bosna Hersek](#) kararı).

Maria Atanasiu ve Diğerleri – Romanya

12 Ekim 2010

Yapısal sorun: Romanya'da mükerrer ve yaygın bir problem olan, sistemde tazminat veya iade konusundaki arızalar. Üç başvuran, Romanya mercilerinin, 1989 yılından önce Devlet tarafından kamulaştırılan veya el konan mülklerinin ircası veya tazmini yolundaki başvurularını karara bağlamakta gecikmelerinden şikâyetçi olmuşlardır.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın nihai gelmesinden itibaren on sekiz ay içerisinde, irca hakkının etkili ve süratli biçimde güvence altına alınmasına dönük genel tedbirlerin uygulamaya konması. AİHM, bu tedbirlerin getirilmesi sürecinde aynı sorundan kaynaklanan bütün başvuruların incelenmesini ertelemiştir.

Takip: Roman Hükümeti, 2012 yılının Nisan ayında süre sınırının dokuz ay uzatılmasını talep etmiştir. 2012 yılının Haziran ayında, Mahkeme, bu talebi kabul ederek süre sınırını 12 Nisan 2013 tarihine kadar uzatmıştır. 2013 yılının Nisan ayında, Romanya Hükümetine bir ay daha süre uzatması verilmiştir (bk. aynı gün düzenlenen [basın özeti](#)). 16 Mayıs 2013 tarihinde, Romanya Meclisi, komünist rejim esnasında usulsüz bir şekilde Devlet himayesine geçirilen taşınmaz mülklerin fiziksel iadesine ya da alternatif tazmin yollarına ilişkin sürecin sonlandırılmasına dair bir kanunu onaylamıştır.

Mahkeme, 29 Nisan 2014 tarihli [Preda ve Diğerleri / Romanya](#) kararında, 2013 yılında onaylanan kanunun ve uygulanan düzenlemelerinin sağladığı hukuk yollarının, başvuranın sorununu çözme hususunda etkin olup olmadığına karar vermek zorunda kalmıştır. Mahkeme, bu kararında, -aynı bina için birden çok tapu bulunduğu durumlar hariç olmak üzere- söz konusu kanunun, mülkiyetin korunması hakkının iddia konusu ihlallerinin tazmin edilmesi

için ilkesel olarak erişilebilir etkin bir çerçeve oluşturduğuna karar vermiş ve bu fırsattan yararlanmanın davacı tarafa bağlı olduğunu belirtmiştir.

Manushaqe Puto ve Diğerleri / Arnavutluk

31 Temmuz 2012

Yapısal sorun: komünist rejim zamanında Arnavutluk'ta el konan mülklere ilişkin idari tazminat kararlarının uygulanmaması. Bu davada 20 başvuran, ellerinde miras yoluyla intikal eden arazi tapuları bulunmasına ve bu tapuların gerçekliği yetkililer tarafından da kabul edilmesine rağmen, arazilerine karşılık tazminat ödenmesi yolundaki idari kararların uygulanmadığından şikâyetçi olmuştur. Söz konusu dava ile aynı zamanda, Mahkeme önünde bu davaya benzer 80 adet derdest dava bulunmaktadır.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: Arnavutluk, kararın nihai hale gelmesinden itibaren on sekiz ay içerisinde tazminat hakkını etkin biçimde güvence altına alacak genel tedbirleri geliştirmelidir. Bu noktada Mahkeme, yetkililere yalnızca mali tazmin yoluna odaklanmak yerine Arnavutluk mevzuatında 2004 yılında yapılan değişiklikle getirilen diğer alternatif tazminat yollarını da öncelikli olarak kullanmalarını ısrarla tavsiye etmiştir. Tazminat sürecinin her aşamasında yasal dayanağı bulunan, gerçekçi ve bağlayıcı takvimlerin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Takip: Mahkeme, benzer davalarda izlenecek usulle ilgili olarak, Arnavutluk hakkında, işbu karar verildikten sonra dile getirilen ve mülkiyetle ilgili nihai kararların uygulanmasının gecikmesiyle ilgili olan savunulabilir nitelikteki tüm yeni şikâyetlere ilişkin yargılamaların ertelenmesine karar vermiştir. Söz konusu erteleme kararı, işbu kararın kesinleşmesinden itibaren on sekiz aylık bir süre boyunca geçerli olacaktır. *Manushaqe Puto ve Diğerleri* kararı verilmeden önce açılan benzer davaların incelenmesine ise devam edilecektir.

M.C. ve Diğerleri / İtalya (başvuru no. 5376/11)

3 Eylül 2013

Yapısal sorun: Yetkililerin, kan nakilleri ya da kan örneklerinin idaresi esnasında kazara gerçekleşen mikrop kapma olayının ardından başvuranlara ödenen bir tazminatın ek miktarını tashih etme hususundaki isteksizlikleri sonucu ortaya çıkan sistematik sorunlar. Mahkeme özellikle İtalyan Hükümetinin, acil bir şekilde, tartışmalı bir konu olan tazminatın ek

miktarının tashih edilmesi konusuna dair kanun hükmünde bir kararname çıkarmasının, hukuk devleti ilkesi ile birlikte 162 başvuranın adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini, bu kişilere “anormal ve aşırı bir yük” yüklediğini ve son olarak bu kişilerin mülkiyet haklarını ihlal ettiğini belirtmiştir.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: kararın kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde, Devletin, söz konusu yetkilerin etkin ve süratli bir şekilde tanınmasını sağlama yükümlülüğünü üstleneceği bir süre sınırı belirlenmesi. İtalyan Hükümetinden, kişilerin hak sahibi olup olmadığı belirlenir belirlenmez, hak sahibi her bir kişiye tashih edilen ek tazminat miktarına karşılık gelecek bir miktar ödemesi istenmiştir.

Takip: Yetkililerin belirtilen sürede gerekli tedbirleri almasını bekleyen Mahkeme, *M.C. ve Diğerleri / İtalya* kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıllık bir süre içinde, henüz İtalyan Hükümetine tebliğ edilmemiş olan benzer başvuruların değerlendirilmesinin ertelenmesine karar vermiştir.

Ališić ve Diğerleri / Bosna-Hersek, Hırvatistan, “eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti”, Sırbistan ve Slovenya

16 Temmuz 2014 (Büyük Daire Kararı)

Yapısal sorun: Sırbistan ve Slovenya Hükümetlerinin, eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'ne (“YSFC”) yatırılmış “eski” döviz birikimlerinin geri ödenmesine ilişkin planına başvuranları ve onların durumunda olan kişileri dâhil etmemelerinden kaynaklanan sistematik sorun. Başvuranlar özellikle de şu an Bosna-Hersek'te bulunan iki bankaya yatırdıkları “eski” döviz birikimlerini YSFC dağıldığından beri çekemediklerinden şikâyetçi olmuşlardır. Mahkeme, önünde buna benzer 1850'den fazla derdest başvuru bulunmasından ve bu başvuruların 8000'in üzerinde başvuran içermesinden dolayı, pilot karar usulünün uygulanmasını uygun görmüştür.

AİHM'nin alınmasını istediği tedbirler: Mahkeme, Sırbistan ve Slovenya'nın hukuksal düzenlemeler dâhil olmak üzere, başvuranların ve onların durumundaki kişilerin “eski” döviz birikimlerini, Slovenya ve Sırbistan vatandaşı olup yatırımları Slovenya ve Sırbistan bankalarının yerel şubelerinde bulunan kişiler ile aynı koşullarda geri alabilmelerini sağlayabilecek tüm gerekli düzenlemeleri bir yıl süre içerisinde ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi denetiminde yapması gerektiğine karar vermiştir.

Takip: Mahkeme, bir yıl süre ile Sırbistan ve Slovenya aleyhindeki benzer tüm davaların ertelenmesine karar vermiştir.